

SBORNÍK

ZÁPADOČESKÉHO MUZEA V PLZNI

HISTORIE XXV

Loutkářský sjezd a výstava v Plzni roku 1925

Veronika Plachá

Udalo se předtím v Praze ...

Ve dnech 7. až 9. června 1924 se v Praze uskutečnil první poválečný sjezd 260 českých loutkářských pracovníků, jenž byl pořádán Loutkářským soustředěním¹ při Svazu osvětovém² v Praze,³ a bylo zde rozhodnuto, že další loutkářský sjezd se bude konat v západočeské Plzni, „poněvadž plzeňská scéna loutková byla domácím i zahraničním odborným tiskem nejvyšší hodnocena“.⁴ Komitě pro pořádání loutkářského sjezdu a výstavy v Plzni v roce 1925 pak veřejnosti oznámilo, že „sjezd plzeňský konati se bude o Svatodušních svátcích od 30. května do 2. června 1925 současně s výstavou, která potrvá do 21. června. Hlavní akce sjezdové a ukázky představení na lout. div. Fer. osad budou na hod. Boží“.⁵

Plzeňské přípravy

Plzeňští loutkáři rychle zareagovali a již během letních prázdnin roku 1924 došlo k několika úpravám místností a výzdoby divadelních prostor Loutkového divadla Feriálních osad (dále jen LDFO),⁶ které toho času sídlilo v Řemeslnické besedě.⁷ V této době byl vřel LDFO značný a pomalu již překračoval hranice Plzně. Repertoár divadla byl velice rozmanitý, nabízel kabarety, ale také hry pro děti i dospělé. Josefu Skupovi⁸ se totiž v těchto letech podařilo přilákat k loutkovému divadlu právě dospělého diváka.

„Po skončeném sjezdu loutkářů v Praze dodali si všichni odvahu uspořádat v roce 1925 sjezd a výstavu v Plzni a za tím

účelem počalo se divadlo oblékati do nového hávu. O prázdninách 1924 vychrlilo divadélko na všechny složky a jedince prosby a žádosti o pomoc, a když spolek nemohl, nemaje dosti odvahy, sehnali účinkující sami tolik peněz, že divadlo po vnější stránce zrestaurovali od základů. Pracovalo se celé prázdniny od časného rána do noci s láskou a zadarmo a tak se stalo, že když se po prázdninách členové spolku vrátili do divadla, málem by je byli nepoznali.“⁹ Novou malbu, foyer, chodby, šatny atd. navrhl plzeňský rodák, a v té době rovněž vedoucí pražské loutkové scény DRAK, prof. Ladislav Sutnar,¹⁰ ve spolupráci s akad. malíři Aloisem Moravcem¹¹ a Antonínem Doležalem¹² a Josefem Skupou.¹³ Šatna a předsálí divadla byly vymalovány pohádkovými výjevy. Došlo rovněž k úpravě půdy, ze které byla vytvořena dílna pro Karla Rösenthala,¹⁴ divadelního malíře.¹⁵

Aby mohlo Komitě pro pořádání loutkářského sjezdu a výstavy v Plzni 1925 připravit podrobný program sjezdu, byl připraven a rozeslán všem přihlášeným západočeským loutkovým divadlům dotazník o dvou částech. Na první část, jež se týkala technických záležitostí, počtu a velikostí loutek či možností představení, bylo nutno odpovědi zaslat do 15. února 1925 a na druhou, kratší, část, která zjišťovala počet účastníků a možnosti vystavování, pak nejpozději do 1. dubna 1925.¹⁶

Toho roku ještě čekal na Josefa Skupu velký úkol – musel pražskému publiku předvést loutku Spejbla, „jehož proslulost už začala přerušovat lokální hranice jeho rodného působiště.“¹⁷ Dne 13. prosince 1924 se uskutečnil „loutkářský večírek“ – přátelské setkání pražských a plzeňských loutkářů v japonském sále hotelu Beránek na Vinohradech, tedy jisté předznamenání sjezdu, kde vystoupili čtyři Kašpárce a několik dalších loutek. Josef Skupa

1 Loutkářské soustředění bylo založeno roku 1923 jako organizační základna českých loutkářů. Nahradilo již nefungující Český svaz přátel loutkového divadla. In: DUBSKÁ, Alice, *Dvě století českého loutkářství. Vývojové proměny českého divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. Praha 2004, s. 170. ISBN 80-7331-008-2.

2 Roku 1925 přejmenováno na Masarykův lidovýchvň ústav.

3 Více informací o pražském sjezdu československých loutkářů, který byl spojen s loutkářskou výstavou (7.–29. 6. 1924) a který se konal v uměleckém pavilonu v Havlíčkových sadech In: Loutkář, roč. 11, č. 1, 14. 9. 1924, str. 2–10.

4 *Příští sjezd loutkářů v Plzni*. In: Národní politika, 10. 7. 1924, In: Archiv města Plzně (AmP), *osobní fond Skupa Josef 1892–1970*, karton 48.

5 Loutkář, roč. 11, č. 7–8, 10. 3. 1925, s. 156 [Zprávy a poznámky].

6 Loutkové divadlo Feriálních (prázdninových) osad – bylo založeno na poč. 20. století a opět obnovilo svoji činnost roku 1913 za účelem získávání financí na podporu sociálně slabých dětí. Od roku 1914 byl členem LDFO také slavný lidový loutkář Karel Novák s rodinou a od roku 1917 pak také výrazná a významná osobnost plzeňského loutkářství – Josef Skupa. Divadlo ukončilo svou činnost v roce 1935. In: VAŠÍČEK, Pavel – FORMANOVÁ, Markéta, *Příběh plzeňského loutkářství*. Plzeň 2012, s. 7–13. ISBN 978-80-7247-087-7.

7 Řemeslnická beseda stávala v Prokopově ulici v Plzni. LDFO zde setrvalo až do ukončení své činnosti roku 1935. V roce 1938 byla budova stržena.

8 Josef Skupa (1892–1957) – loutkář a scénograf, středoškolský učitel, členem LDFO byl od roku 1917 do roku 1930, poté odešel a založil si vlastní loutkovou scénu.

9 *Obrázkový almanach plzeňského Loutkového divadla Feriálních osad, 1904–1929*. V Plzni: František Bergann 1929, s. 20.

10 Ladislav Sutnar (1897–1976) – plzeňský umělec a designer.

11 Alois Moravec (1899–1987) – malíř a grafik.

12 Antonín Doležal (1900–1968) – malíř a grafik.

13 *Obrázkový almanach plzeňského Loutkového divadla Feriálních osad, 1904–1929*, s. 21.

14 Karel Rösenthaller (1891–?) – malíř dekorací, působil v plzeňském Městském divadle a dlouhodobě spolupracoval s LDFO, kam ho přivedl Josef Skupa. In: KNÍŽÁK, Milan, *Encyklopedie výtvarníků loutkového divadla v Českých zemích a na Slovensku od vystopovatelné minulosti do roku 1950, díl II*. Hradec Králové 2005, s. 757. ISBN 80-86225-88-7.

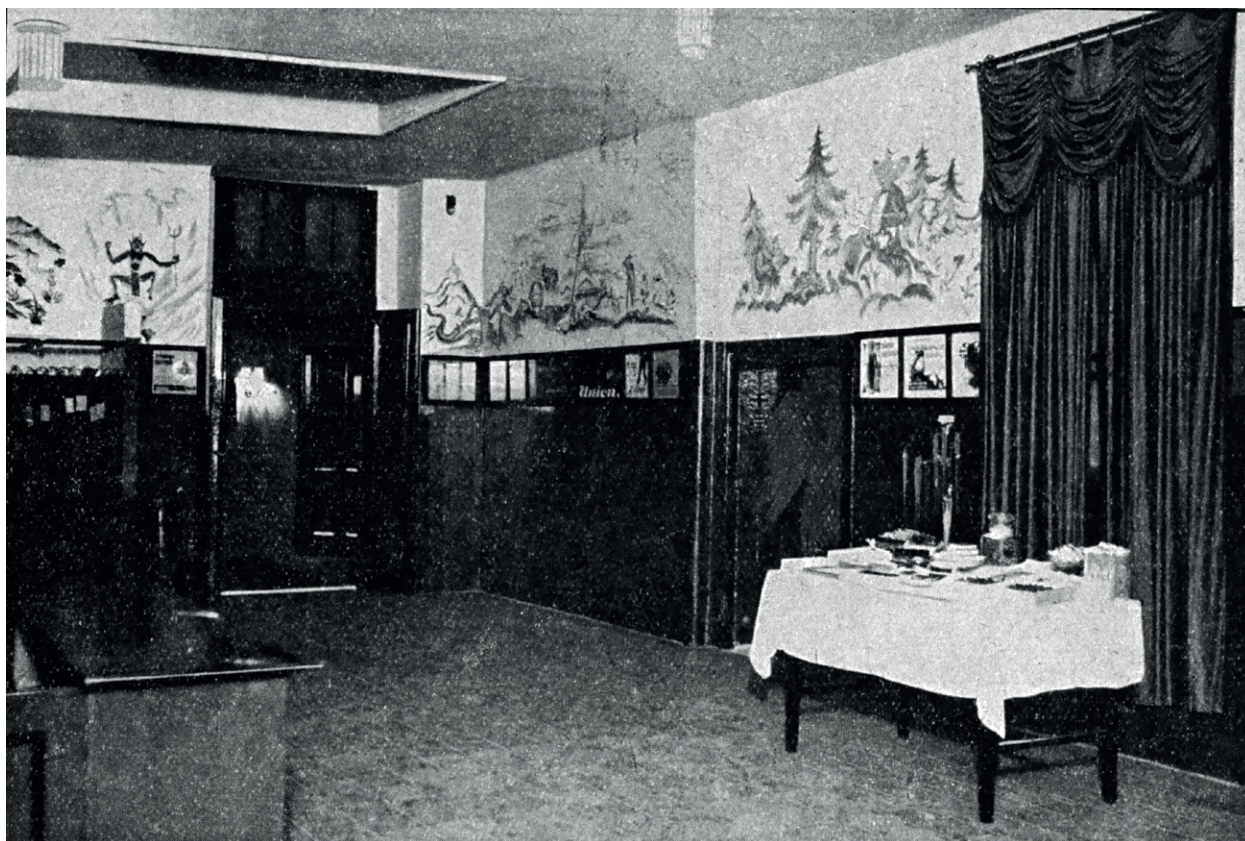
15 BĚLOHLÁVEK, Miloslav, *Josef Skupa – loutky a Plzeň: almanach vzpomínek na činnost Josefa Skupy v loutkovém divadle Feriálních osad v Plzni, vydaný u příležitosti odhalení jeho pamětní desky v Prokopově ulici v Plzni k nedožitým pětasedmdesátinám v lednu 1967*. Plzeň 1967, s. 20–21.

16 Dotazníky měly být zaslány Josefu Skupovi. In: AmP, *osobní fond Skupa Josef 1892–1970*, karton 22.

17 MALÍK, Jan, *Národní umělec Josef Skupa*. Praha 1962, s. 69. ISBN 01-100-62.

Úprava loutkového divadla v bývalé Řemeslnické besedě v roce 1924. AmP, osobní fond Skupa Josef 1892–1970, karton 48 – Feriální osady v Plzni, snímky.

Foyer, šatna a buffet, nástěnné malby ak. malířů A. Moravce, A. Doležala a J. Skupy. Loutkář, roč. 11, č. 10, 25. 5. 1925, s. 193.

společně s Ludvíkem Novákem¹⁸ sehráli scénku *Jarka a jeho vychovatel*¹⁹ a právě zde, úplně poprvé v Praze, vystoupil na jevišti se svojí humornou přednáškou také Spejbl.²⁰ Přespolní Spejbl se tak stal zlatým hřebem večerního programu. „Vzbudí tu svou originalitou mezi shromážděnými loutkáři pozornost a je to vůbec úspěšný večer tvořivého Skupy...“²¹

Na počátku roku 1925 se pak, po anketě svolané zástupci jednotlivých loutkových divadel Velké Plzně a přátel divadla loutkového, plzeňští loutkáři ustanovili v Loutkářský odbor při Svazu osvětovém v Plzni (až doposud fungovali jako Komitě pro pořádání loutkářské výstavy a sjezdu v Plzni). Čestným předsedou byl zvolen František Burian, řídící učitel v Doudlevcích a v loutkovém divadle (dále jen LD) „Spolku přátel loutkového divadla v Doudlevcích“, předsedou se stal Josef Skupa a jednatelem Antonín Procházka.²² Dále byl odbor doplněn o členy větších loutkových divadel z Plzně: o Fr. Landetgotta za Sokol skvrňanský, B. Kaňaka a Fr. Botánka za Sokol Plzeň V., Fr. a B. Heina z DTJ Plzeň II., O. Bartoníčka za DTJ Plzeň-Lobzy, K. Petra za Sokol Lobzy-Petrín, Fr. Homolku za divadlo Masarykovy školy, K. Fremla za loutkové divadlo Jednoty divadelních ochotníků „Zeyer“ v Plzni, a řezbáře Gustava Noska.²³

Sjezd započal

Loutkové divadlo Feriálních osad hostilo 2. sjezd československých loutkářů,²⁴ který se uskutečnil ve dnech 30. května až 1. června 1925 v Plzni za velké účasti loutkářů.²⁵ Kromě jevištních ukázek LDFO, LD Sokola, LD Skvrňany a LD z Loun, byla součástí sjezdu také řada přednášek zaměřených teoreticky i prakticky, kde se lektory stali především plzeňští loutkáři. Hlavním organizátorem plzeňského sjezdu se stal Josef Skupa.²⁶ Bylo vydáno okolo 200²⁷ sjezdových legitimací a loutkáři se do Plzně sjeli z různých koutů republiky.²⁸ Vedle řady vynikajících loutkářů z Prahy, se sjezdu zúčastnilo také několik významných umělců, např. Ota Bubeníček,²⁹ Ladislav Sutnar,

Vojtěch Sucharda,³⁰ Anna Suchardová³¹ nebo Jindřich Veselý.³² Dále hosté přijeli z Horažďovic, Přelouče, Turnova, Olomouce, Čáslavi, Chrudimi, Loun, Brna, Kroměříže, pak také z Vídně a z Lublaně.³³

Sjezdová legitimace stála pro jednoho účastníka 10 Kč a opravňovala k návštěvě všech sjezdových akcí (přednášek, exkurzí, divadla atd.) a výstavy, k volným noclehům v noclehárně³⁴ (popřípadě k zlevněným noclehům v hotelích³⁵), na zlevněnou jízdu autobusu a k levnému stravování v předních plzeňských restauracích. Legitimaci bylo možno zakoupit si v Praze, v kanceláři Svazu osvětového, v Plzni v knihupectví Osvěta, na II. české realce na Masarykově nám. v Plzni či během sjezdu, při vstupu do přednáškového sálu.³⁶

Plzeňští pořadatelé připravili k loutkovému sjezdu a výstavě i různé publikace: o Loutkovém divadle Feriálních osad, o loutkových divadlech na Plzeňsku, vyšel *Sjezdových almanach*, *Loutkářská čítanka* a také *Průvodce loutkářskou výstavou*, *Loutkář* nebo loutkářské pohlednice či různé loutkové hry.³⁷

Pro loutkářský sjezd byl připraven bohatý program. Poprvé před českou veřejností vystoupila Debussyho loutková pantomima „La boîte à joujoux“, kterou na koncertním křídle doprovázel klavírní virtuos Bohdan Gsellhofer,³⁸ profesor hudební školy, který začal spolupracovat s plzeňskými občany. DTJ II. zahrála představení z *Černé roty krále Matěje* a část *Pana France ze zámku*, a Sokol skvrňanský pak *Pražského žida*.³⁹

Sjezd byl zahájen v sobotu dne 30. května 1925 v aule II. české reálky na Masarykově náměstí. Pan Václav Burian, řídící učitel v Plzni-Doudlevcích a čestný předseda sjezdového komitétu, sjezd zahájil, uvítal návštěvníky a představil jeho hlavní cíle. Frank Wenig⁴⁰ z Nýřan, člen LDFO, přednášel na téma *Loutky ve škole* a využití jejich výchovných hodnot. Plzeňský učitel Svatopluk Homolka měl referát *Nejnovější loutková literatura*, Karel Škába, rovněž člen LDFO, *Historie loutkářství na Plzeňsku* a pánové Vendelín Brotánek a Robert Kaňák hovořili na téma *Loutkové divadlo Sokola V.* Po večeri, jež se konala v restauraci u Pelikánů, byl nachystán večerní program. V LDFO v Řemeslnické besedě byla odehrána dvě úspěšná představení pro dospělé diváky: orientální pohádka-opera o jednom jednání *Ošizený kádí* od Christopha Willibalda von Glucka a *Náhrdelník* Eduarda Basse.⁴¹

18 Ludvík/Ludva Novák (1901–1967) – loutkoherec a loutkovodíč, společně s otcem Karlem Novákem spolupracoval s LDFO od roku 1914.

19 Dramatizace Josefa Skupy knihy dánského učitele Daansona. Premiéra inscenace byla 12. listopadu 1922 v Plzni. In: GRYM, Pavel, *Klauni v dřevácích*. Praha 1988, s. 30.

20 VAŠÍČEK, Pavel, *Plzeňské loutkářství. Historie a současnost*. Plzeň 2000, s. 34–35. ISBN 80-238-5457-7; Loutkář, roč. 11, č. 7–8, 10. 3. 1925, s. 155–156 [Zprávy a poznámky].

21 GRYM, Pavel, *Klauni v dřevácích*. Praha 1988, s. 30.

22 Antonín Procházka (pseudonym Jaroslav Klen, 1897–1962) – odešel z Kladna, do LDFO nastoupil v sezóně 1922/1923 a měl na starosti zejména výtvarně-scénickou stránku divadla, byl jednatel Komitétu pro pořádání loutkového sjezdu a výstavy v Plzni.

23 Loutkář, roč. 11, č. 9, 15. 4. 1925, s. 178–179 [Zprávy a poznámky]; Loutkář, roč. 11, č. 10, 25. 5. 1925, s. 210 [Poznámky].

24 Před sjezdem československých loutkářů v Plzni rovněž došlo k prvnímu pokusu o sečení loutkových divadel v oblasti okolo Plzně. Před sjezdem byly, sjezdovým komitétem a Lout. odborem Osvětového svazu v Plzni, rozeslány dotazníky, z nichž většina byla navráćena a aspoň částečně vyplněna. HEIN, B., *Statistický přehled veřejných loutkových divadel v západních Čechách*. In: Loutkář, roč. 12, č. 3–4, 15. 11. 1925, s. 71.

25 Dle počtu vydaných legitimací sjezd v Plzni navštívilo přes 250 osob. *Loutkáři v Plzni*. In: Nová doba, 2. června 1925, s. 2.

26 Pomocníkem Josefa Skupy, který tehdy ještě také vyučoval, se stal jeho spolupracovník Frank Wenig. In: BĚLOHLÁVEK, Josef *Skupa – loutky a Plzeň*, s. 31.

27 V obsáhlé resoluci, která byla na sjezdu loutkářů přijata, je uveden počet 205 osob. In: AmP, *osobní fond Skupa Josef 1892–1970*, karton 22.

28 VAŠÍČEK, *Plzeňské loutkářství*, s. 34–35; *Loutkářský sjezd a výstava v Plzni*. In: Večerní České slovo, roč. 119, č. 7, 01. 06. 1925, s. 3.

29 Ota Bubeníček (1871–1962) – akademický malíř a loutkářský průkopník.

30 Vojtěch Sucharda (1884–1968) – řezbář, loutkář, restaurátor a zakladatel pražského divadla Říše loutek.

31 Anna Suchardová-Brichová (1883–1944) – výtvarnice a spouzakladatelka pražského divadla Říše loutek.

32 Jindřich Veselý (1885–1939) – loutkář, pedagog, zasadil se o vydávání časopis Český loutkář.

33 *Loutkáři v Plzni*. In: Nová doba, 2. června 1925, s. 2.

34 Zdarma byly zajištěny společné noclehy v noclehárně v pavilonu Sokola I. v Pecháčkových sadech (dnes Štruncovy sady). In: AmP, *osobní fond Skupa Josef 1892–1970*, karton 22, *průvodce výstavou*.

35 Mezi hotely byl na výběr např. hotel Continental ve Zbrojnické ulici nebo hotel Metropol na Jungmannově třídě (dnes ul. Americká). In: AmP, *osobní fond Skupa Josef 1892–1970*, karton 22, *průvodce výstavou*.

36 Loutkář, roč. 11, č. 7–8, 10. 3. 1925, s. 156 [Zprávy a poznámky]; Český deník, 14. května 1925 [Kultura, věda a školství], In: AmP, *osobní fond Skupa Josef 1892–1970*, karton 48.

37 Všechnu loutkářskou literaturu dodávalo Divadelní knihupectví „Osvěta“ sídlící v Plzni, v ulici Říšská 6. *Loutkářský sjezd a výstava v Plzni 1925. Pořad sjezdu*. In: Loutkář, roč. 11, č. 10, 25. 5. 1925, s. 212; Loutkář, roč. 12, č. 1, 1. 9. 1925, s. 22; AmP, *osobní fond Skupa Josef 1892–1970*, karton 22.

38 Bohdan Gsellhofer (1892–1974) – hudební skladatel a pedagog.

39 Loutkář, roč. 11, č. 9, 15. 4. 1925, s. 179 [Zprávy a poznámky].

40 Frank Wenig (1898–1974) – učitel, spisovatel, spolupracoval s Josefem Skupou v Loutkovém divadle Feriálních osad.

41 *Loutkářský sjezd a výstava v Plzni 1925. Pořad sjezdu*. In: Loutkář, roč. 11, č. 10, 25. 5. 1925, s. 211.

Momentka z II. sjezdu loutkářských pracovníků v Plzni. Loutkář, roč. 12, č. 1, 1. 9. 1925, s. 16. (pozn. autora – první stojící zprava Ludva Novák, druhý stojící zprava Josef Skupa).

Druhý, hlavní, sjezdový den byl věnován prohlídce nejstarší venkovské loutkové scény. Nedělní (31. května 1925) dopolední část sjezdu se odehrávala v Doudlevcích,⁴² ve výstavním sále slavnostně vyzdobené školní budovy a poté v sále Obchodní akademie v Plzni. Pan Václav Buriánek, učitel v Doudlevcích, prezentoval téma *Loutkové divadlo v Doudlevcích – Popis jeho nového, moderního zařízení*. Byla rovněž zajištěna prohlídka zákulisí zmiňovaného divadla. Po tomto programu následoval přesun zpět do centra města,⁴³ kde došlo k oficiálnímu otevření loutkářské výstavy, kterou zahájil proslovem Frank Wenig.⁴⁴ Následovaly *Ukázky maňáskové němohry* od Antonína Čížka, vedoucího loutkového divadla v Lounech. Po polední přestávce⁴⁵ pokračoval dopolední program sjezdu, který se přesunul do LDFO v Řemeslnické besedě, kde probíhaly ukázky dětských představení: *Kašpárek a čarodějnice* od V. J. Sojky a *Soví hrad* od Fr. Poccí. Dále přednáška Svatopluka Homolky, učitele z Plzně, na téma *Loutka a dítě*, které vzešlo z výsledků pedagogického pozorování. Večerní část opět probíhala v LDFO, kde rodina Nováků ukazovala složité ovládání loutek a proběhla dvě představení: *Láska sira Falstaffa* od Julia Lašingera a *Tenkrát* od Jiřího Červeného.⁴⁶ Inscenace *Láska sira Falstaffa* s hudbou v orchestrové instrumentaci od A. Mužíka, kterou odehrála rodina Nováková, vzbudila u všech překvapení a ukázala, jak skvěle loutky Novákovi ovládají. „Režijní umění mladšího Nováka bylo všemi účastníky odměněno neutuchajícím potleskem.“⁴⁷

V pondělí 1. června 1925 byl program sjezdu uskutečněn v Loutkovém divadle Sokola-Skvřňany, kde dopoledne probíhaly ukázky ze tří her: *Inženýr Robur* od B. M. Beneše, *Soví hrad* od Fr. Poccí a *Bacilínek* od Dr. Drimla. Poté František Landergott,

vedoucí loutkového divadla Sokola-Skvřňany, přednášel o Loutkovém divadle skvrňanském. Režisér a vedoucí výpravy LDFO Antonín Procházka, řezbář Gustav Nosek, kostymérka Liduš Nováková a loutkovodič Ludva Novák, v tzv. *Loutkářské abecedě*, poskytli praktické rady a ukázky pro loutkáře začátečníky. Dopolední část programu byla opět přesunuta do LDFO v Řemeslnické besedě. Josef Skupa zde prezentoval téma *Plastické dekorace a jejich výroba*, Richard Zeman, plzeňský vlásenkář a učitel, měl přednášku o *Líčení loutek* s praktickými ukázkami. Rovněž bylo všem představeno a ukázáno zařízení LDFO v podání Josefa Skupy, Karla Nováka, Ludvy Nováky a Gustava Noska.⁴⁸

Celý loutkářský sjezd byl zakončen společnou večeří v horním sále Řemeslnické besedy a večírkem na rozloučenou, kde bylo na improvizované scéně předvedeno několik scének od všech přítomných zástupců loutkových divadel.⁴⁹

„Plzeňští připravili sjezd i výstavu velmi pečlivě. Přednášky byly vyslechnuty se stejným zájmem jako praktické výklady a ukázky her. Prohlédnuta byla 4 divadélka ve městě a okolí. Na sjezdu byla přijata také obsažná rezoluce vyčerpávající současná přání a potřeby moderního českého loutkářství.“⁵⁰

„Vyspělost v ovládání loutek ocenili zvláště loutkářští pracovníci na loutkářském sjezdu a výstavě v Plzni v červnu 1925. Představení pro účastníky sjezdu ze všech krajů republiky i zahraničí byla bouřlivě aplaudována a loutkáři-vodiči vyvolávání před oponu. Divadlo se stalo velmi populárním a loutkářství na Plzeňsku se v té době rozrostlo.“⁵¹

K vidění byla i výstava

U příležitosti plzeňského sjezdu, podobně jako předtím v Praze, byla uspořádána reprezentativní loutkářská výstava, která informovala o lidových loutkářích, o loutkovém divadle ve škole nebo o veřejných plzeňských loutkových divadlech.⁵² Výstava, jež byla zahájena druhý sjezdový den (dne 31. května 1925), trvala až do 21. června 1925 a byla nainstalovaná ve výstavním sále, který loutkářskému odboru zapůjčila Obchodní akademie

42 Do Doudlevců bylo možno se dopravit zajištěnými autobusy. Jedna jízda autobusem na sjezdovou legitimaci stála 1 Kč. In: AmP, *osobní fond Skupa Josef 1892–1970*, karton 22, *průvodce výstavou*.

43 Opět bylo možné využít autobus, na sjezdovou legitimaci stála jízda 1 Kč. Autobusy jely k výstavnímu sálu Obchodní akademie v Plzni na nám. Dr. Petáka. In: AmP, *osobní fond Skupa Josef 1892–1970*, karton 22, *průvodce výstavou*.

44 Přednáška Franka Weniga na téma *Loutky a veřejnost*.

45 Obědy se slevou na sjezdové legitimace poskytovaly např. restaurace Adámek, hotel Metropol, Městská Beseda nebo hotel Continental. In: AmP, *osobní fond Skupa Josef 1892–1970*, karton 22.

46 *Loutkářský sjezd a výstava v Plzni 1925. Pořad sjezdu*. In: Loutkář, roč. 11, č. 10, 25. 5. 1925, s. 211–212.

47 *Loutkáři v Plzni*. In: Nová doba, 2. června 1925, s. 2.

48 *Loutkářský sjezd a výstava v Plzni 1925. Pořad sjezdu*. In: Loutkář, roč. 11, č. 10, 25. 5. 1925, s. 212.

49 *Loutkářský sjezd a výstava v Plzni 1925. Pořad sjezdu*. In: Loutkář, roč. 11, č. 10, 25. 5. 1925, s. 212.; AmP, *osobní fond Skupa Josef 1892–1970*, karton 22.

50 *Loutkářský sjezd a výstava v Plzni*. In: Večerní České slovo, roč. 7, č. 119, 1. 6. 1925, s. 3.

51 BĚLOHLÁVEK, Josef Skupa – loutky a Plzeň, s. 38.

52 Sokol Lobzy, DTJ, Plzeň II., Sokol Plzeň V., školní divadlo v Doudlevcích, Sokol Skvrňany, LD Jednoty divadelních ochotníků, Zeyer nebo Sokol Plzeň IV.

Expozice Karla Nováka v loutkářské výstavě v Plzni, aranžoval Ludva Novák. *Loutkář*, roč. 12, č. 3–4, 15. 11. 1925, s. 53.

Loutky Karla Nováka. AmP, osobní fond Skupa Josef 1892–1970, karton 48 – Feriální osady v Plzni, snímky.

na Petákově náměstí.⁵³ Ve výstavě bylo možné obdržet různé publikace: *Loutkářskou čítanku*, *Plzeňské loutkářství*, *Loutkové divadlo Feriálních osad* a také loutkářské pohlednice.⁵⁴

Výstava byla rozdělena do několika tematických částí. První část s názvem *Oddělení historické* představovala lidové loutkáře.

V několika vitrínách tak byly k vidění památné loutky Matěje Kopeckého staré 115 let, historické loutky Čenka Celestýna, šlechtice z Freyenfeldu, Jana Nepomuka Laštovky nebo loutky, se kterými hrával loutkářský rod Kočků. Vitríny byly také doplněny o různé rukopisy, plakáty, šablony, rodinné dokumenty, vysvědčení či listiny připomínající rodinu Kopeckých, Maiznerů, Jana Nepomuka Laštovku a jeho nástupce, zejména Karla Nováka s rodinou.

Vystavené loutky a listinné dokumenty byly zapůjčené ze soukromé sbírky dr. Jindřicha Veselého, od rodiny Karla Nováka, z Vlastivědného muzea města Klatov či Svazu přátel loutkového divadla v Praze.

⁵³ Český deník, 14. května 1925 [Kultura, věda a školství], In: AmP, osobní fond Skupa Josef 1892–1970, karton 48.

⁵⁴ AmP, osobní fond Skupa Josef 1892–1970, karton 22, průvodce výstavou.

Loutky Karla Nováka. AmP, osobní fond Skupa Josef 1892–1970, karton 48 – Feriální osady v Plzni, snímky.

Následovalo *Oddělení školské*, kde si bylo možné prohlédnout vytvořené scény a díla dětí z plzeňských mateřských školek, loutková divadla žaček z měšťanské školy ze západního obvodu Plzně a také ilustrační práce či návrhy žáků ze středních a odborných plzeňských škol.

Výstava pokračovala další částí, jež prezentovala *Veřejná loutková divadla v Plzni*. Předvedeno zde bylo loutkové divadlo a loutky z divadla Sokola Plzeň-Lobzy-Petřín, DTJ Plzeň II., Sokola Plzeň VI., školního loutkového divadla v Doudlevcích, Sokola Skvrňany, DTJ Lobzy-Petřín, Jednoty divadelních ochotníků „Zeyer“, Sokola Plzeň IV.-Roudná nebo ukázky prací Richarda Zemana, člena LDFO. Poté následovala část *Soukromá menší divadla rodinná*, kde bylo vystaveno sedm rodinných divadel – loutkové divadlo Karla Noska, Václava Škáchy, Jana Pechmana, p. Valenty, Josefa Vaníka, R. Juránka a V. Bosáčka, a část s exponáty, které prezentovaly moderní loutkovou scénu – DRÁK (Praha), V Říši loutek (Praha), LD Umělecké výchovy (Praha), Umělecká loutková scéna (Praha) a plzeňské LDFO. Kromě loutek si mohli návštěvníci prohlédnout i fotografie loutkových scén z uplynulých sezón, návrhy kostýmů, plakáty, kritiky či statistiky.⁵⁵

Předposlední část výstavního sálu byla věnována různým předmětům, jako např. hračkám a loutkám od akad. mal. Bohumila Šippicha, loutkám z horažďovického Sokola nebo maňáskovému divadlu z Loun. A poslední část výstavy, jež byla umístěna v postranní zadní místnosti, byla nazvána *Obchodní oddělení* a prezentovala firmy Modrý a Žanda, A. Münzberg, ukazovala vydání Fausta a her Kopeckého nebo podávala přehled loutkářské literatury.

55 V jedné z vitrín bylo možné si prohlédnout rovněž práce vězňů plzeňské věznice na Borech. In: AmP, osobní fond Skupa Josef 1892–1970, karton 22, průvodce výstavou.

Výstavu zahájil Frank Wenig přednáškou na téma *Loutky a veřejnost*, v níž formuloval tehdejší aktuální požadavky loutkářského hnutí, které se pak objevily i v jednomyslně schválené rezoluci účastníků sjezdu.

Na výstavě nechyběly ani velmi oblíbené loutky Kašpárka a Špejbla. „Kašpárek proslul svými zbrblaninkami a Špejbl svými zpěvy milostnými, úvahami filosofickými a hlavně tím, že je to učiněné dřevo, k jehož životnosti schází už jen to, aby jeho rozměrné uši promluvily.“⁵⁶

Sám Josef Skupa po skončení sjezdu a výstavy, dne 13. července 1925, poslal do redakce Pražského ilustrovaného zpravodaje

Čert – loutka Karla Nováka, která byla prezentována na výstavě roku 1925, vystavena ve stálé expozici Muzea loutek v Plzni, pobožce Západočeského muzea v Plzni. Foto V. Plachá.

shrnující zprávu a fotografie z výstavy se slovy, že „pořadatelstvu podařilo se sebrati z celé Republiky sbírku nejzajímavějších loutek, zejména nejpokročilejších scén, z nichž dostalo se primátu plzeňskému Loutkovému divadlu feriál. osad. Velikou pozornost budily rovněž historické loutky klatovské a zejména původní mirotické loutky po patriarchovi českého loutkářství Matěji Kopeckému.“⁵⁷

Loutkářská výstava vyvolala značný rozruch a za necelý měsíc ji navštívilo, dle údajů Josefa Skupy, „bezmála 10 000 návštěvníků“⁵⁸.

56 Z plzeňského loutkového divadla. In: Večerní České slovo, roč. 107, č. 7, 18. 5. 1925, s. 1.

57 AmP, osobní fond Skupa Josef 1892–1970, karton 48. Dopis redakci Pražského ilustrovaného zpravodaje ze dne 13. července 1925 od prof. Josefa Skupy za Komitě pro pořádání loutkářského sjezdu a výstavy v Plzni 1925.

58 AmP, osobní fond Skupa Josef 1892–1970, karton 48.

Čert – loutka Karla Nováka, která byla prezentována na výstavě roku 1925, vystavena ve stálé expozici Muzea loutek v Plzni, pobožce Západočeského muzea v Plzni. Foto V. Plachá.

Nové loutkové divadlo?

„Sjezd přinesl ovšem leccos i divadélku Feriálek, především propagačně. Plzeň si uvědomila, jakou pozoruhodnost – i v celostátním měřítku – je její loutková scéna v Řemeslnické besedě.“⁵⁹ V době ukončení plzeňského sjezdu, pro velký zájem plzeňských o loutkové divadlo, začalo vedení města Plzně uvažovat o postavení samostatné budovy pro loutkové divadlo. Nová budova Městského loutkového divadla v Plzni měla stát na Denisově nábřeží a projekt připravil plzeňský architekt Bohumil Chvojka⁶⁰ ve spolupráci s Josefem Skupou. Tato zpráva vzbudila velký ohlas, např. Václav Sojka z Loutkového divadla Umělecké výchovy v Praze, napsal Josefu Skupovi: „Vážený mistře, s upřímným potěšením se dočítám, že správa města Plzně hodlá zbudovati vlastní stálé loutkové divadlo, dávajíc tím najevo, že ona první ze všech měst v republice vůbec dovedla plně ocenit význam loutek jakožto prostředku zábavního, uměleckého i výchovného.“⁶¹

Tehdejší starosta města Plzně, Ludvík Pik,⁶² se ujal myšlenky na výstavbu moderního loutkového divadla pro Plzeň.⁶³ Divadlo, jenž by zabíralo celé přízemí, část prvního poschodí a část suterénu, mělo být součástí nového obecního domu. Část komplexu budovy s divadelním sálem však nikdy vystavěna nebyla.⁶⁴

A závěrem ...

Na závěrečném večírku plzeňského loutkářského sjezdu byla předvedena sólová představa skoro všech plzeňských loutkových divadel. Ke sjezdu pak byla vydána sjezdová brožura, kterou sestavil Frank Wenig.⁶⁵

Na plzeňském sjezdu loutkářů byla, dne 31. května 1925 večer, přijata rezoluce. Tato obsáhlá sjezdová rezoluce pak byla hlavním předmětem schůze Loutkářského soustředění Masarykova lidovévýchovného ústavu (Svazu osvětového) dne 16. října 1925, kde byla pročitána a projednávána.⁶⁶ V rezoluci, jež byla jednomyslně schválena, se objevily také tehdejší aktuální požadavky loutkářského hnutí, které formuloval a roztrídil ve své zahajovací přednášce Frank Wenig na: 1. školské a lidovévýchovné, 2. literární a estetické, 3. organizační a právní.⁶⁷

V září 1925 pak bylo na stránkách Loutkáře otištěno několik „momentek“ z plzeňského sjezdu. Od jistého Pozorováka a Divizny se např. dovídáme, že „před zahájením výstavy objevila se v expozici loutkářské literatury loutka představující malíře Skupu, dílo řezbáře Noska a vlásenkáře Zemana. Zlí jazykové sice tvrdí, že udělat Skupovu paruku je snadné, my však tvrdíme, že vytvořiti z mála něco je kumšt. Nastal shon na Skupu, jehož cílem bylo veštvati ho až tam, kde by – jak starověký filosof žádá – poznal sebe sama. Sku [Josef Skupa] oněměl, zazřel se na loutku a první dojem byl tak ohromující, že chtěl ufrici. Načež došlo k intimní rodinné scéně. V shromáždění se ujal bleskurychle termín „mladý Skupa“ a Skupovi seniorovi bylo z mnoha stran srdečně blahopřáno.“⁶⁸

Rovněž časopis Loutkář otiskl ve svém podzimním čísle několik nadšených ohlasů na ukázkou z produkce LDFO, např. akad. malíř a člen Umělecké výchovy v Praze XII, Vít Skála, píše v dopise Josefu Skupovi: „Již léta na mne nic tak hluboce nezapůsobilo jako „plzeňský sjezd“ čili jinými slovy: Vaše divadlo, a jsem přece starý, i cizinou hodně oštrilý zajíc, kterého „jen tak něco“ hned nepřekvapí. To, co jsem viděl u Vás, předstihlo očekávání, a očekával jsem hodně. Něco tak skvělého, jako je divadlo Feriálních osad, jsem dosud neviděl.“⁶⁹ Nebo K. Hlaváč, učitel Komenského školy ve Vídni: „Bylo pro nás, loutkáře, svátkem, navštívit sjezd v Plzni. Po loňské výstavě pražské, kde se tak skvělým způsobem uplatnili plzeňští, byli jsme zvědaví na jejich vlastní stánek a umění v Plzni... Plzeňští dokázali, že stavějí se na roveň vzorným a vysoce uměleckým scénám pražským.“⁷⁰

Loutkářský sjezd znamenal pro Loutkové divadlo Feriálních osad velký triumf a dostalo se uznání všem plzeňským loutkovým scénám. Historik a propagátor československého loutkářství, Jindřich Veselý, dokonce Plzeň označil „Mekkou loutkářů“.⁷¹

„A naše divadlo společnou zásluhou všech účinkujících dobývá si po prvé primátu v československém loutkářství.“⁷²

59 VAŠÍČEK, *Plzeňské loutkářství*, s. 34.

60 Bohumil Chvojka (1886–1962) – pedagog a architekt působící v Plzni.

61 Dopis Václava Sojky Josefu Skupovi ze dne 2. června 1925. In: AmP, *osobní fond Skupa Josef 1892–1970*, karton 22.

62 Ludvík (Luděk) Pik (1876–1948) – významný plzeňský starosta v letech 1919–1938, osobnost západočeské sociální demokracie.

63 Mělo dojít k zastavování Denisova nábřeží na pravém břehu řeky Radbuzy – architekt B. Chvojka navrhl projekt budovy Okresní nemocenské pojišťovny a přilehlého Masarykova studentského domu, k nimž se měl připojit Učňovský domov a Městské loutkové divadlo. LHOTA, K., *K zastavování Denisova nábřeží*. In: Plzeňsko: list pro vlastivědu západních Čech, roč. VIII, č. 1, 1926, s. 20.

64 V roce 1930 odešel Josef Skupa z LDFO a založil si vlastní soubor. LDFO pak v Řemeslnické besedě zůstalo do roku 1935, poté dostalo výpověď, nakonec byl soubor téhož roku rozpuštěn.

65 WENIG, Frank (ed.), *Plzeňské loutkářství. Almanach vydaný k sjezdu československých loutkářů v Plzni*. Obálku navrhl prof. Josef Skupa. V Plzni 1925.

66 Více informací: WENIG, Frank, *Loutkářské soustředění Masarykova lidovévýchovného ústavu (Svazu osvětového) provádí plzeňskou rezoluci*. In: Loutkář, roč. 12, č. 3–4, 15. 11. 1925, s. 58.

67 Přednáška Franka Weniga, rozdělena na dvě části, byla otištěna na stránkách Loutkáře. WENIG, Frank, *Loutky a veřejnost*. In: Loutkář, roč. 12, č. 1, 1. 9. 1925, s. 4–7 (1 část); WENIG, Frank, *Loutky a veřejnost (Dokončení)*. In: Loutkář, roč. 12, č. 2, 1. 10. 1925, s. 31–33 (2 část).

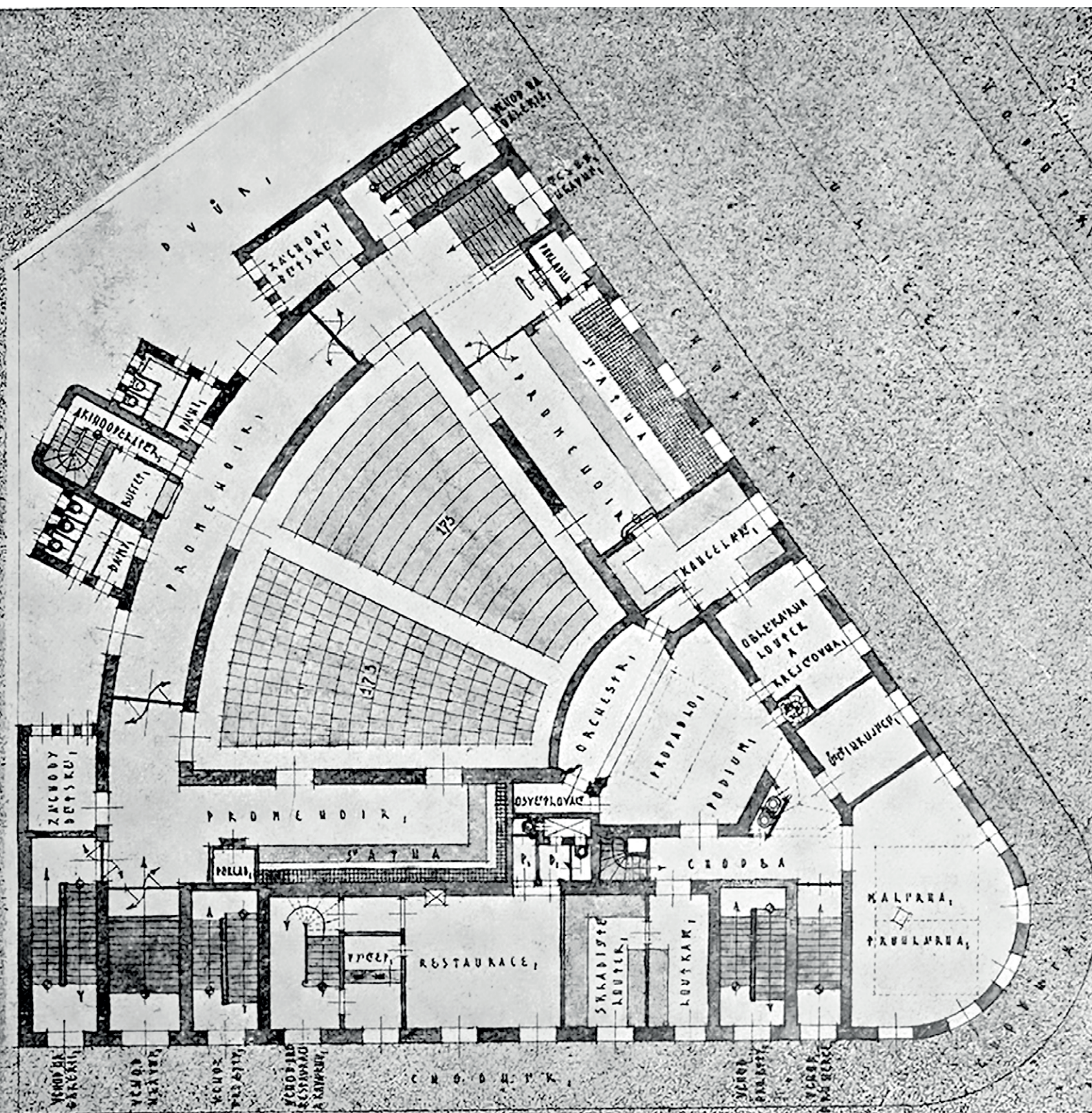
68 Loutkář, roč. 12, č. 1, 1. 9. 1925, s. 24 [Příhody z loutkových divadel].

69 *Hlasy o Loutkovém divadle Feriálních osad v Plzni. a) Z Prahy*: In: Loutkář, roč. 12, č. 3–4, 15. 11. 1925, s. 50.

70 *Hlasy o Loutkovém divadle Feriálních osad v Plzni. b) Z venkova*: In: Loutkář, roč. 12, č. 3–4, 15. 11. 1925, s. 56–57.

71 Josef Skupa mu na oplátku říkával „loutkářský papež“. In: BĚLOHLÁVEK, *Josef Skupa – loutky a Plzeň* s. 31.

72 *Obrázkový almanach plzeňského Loutkového divadla Feriálních osad, 1904–1929*, s. 20.

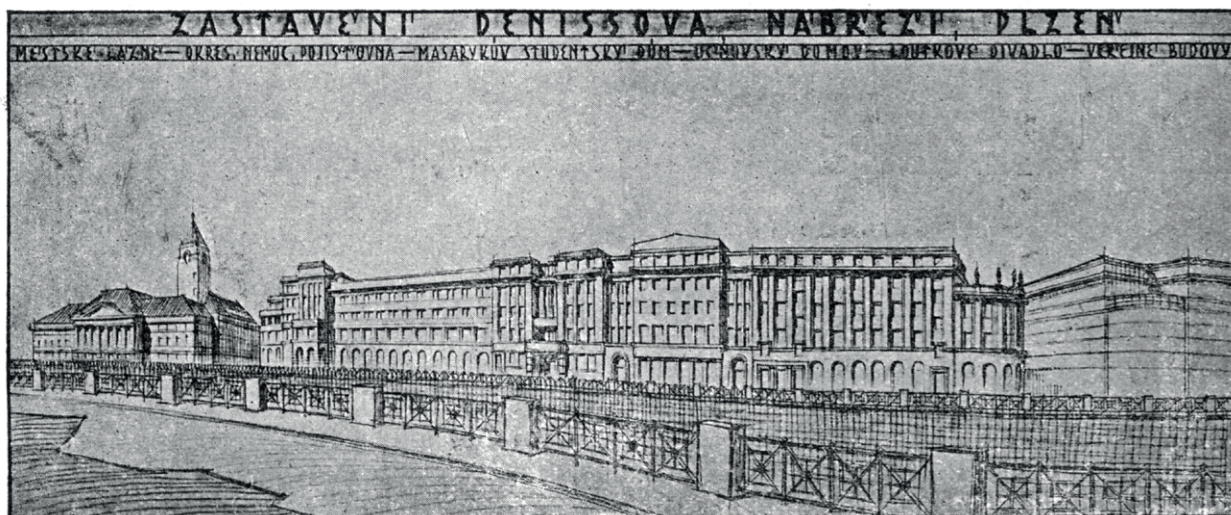

Arch. B. Chvojka: Městské loutkové divadlo v Plzni. Přízemí. Loutkář, roč. 12, č. 3–4, 15. 11. 1925, s. 46.

Loutkové divadlo mělo zabírat celé přízemí, část 1. poschodí a také část suterénu. Hlediště bylo naplánováno do tvaru výseku kruhu s členitě uspořádanými řadami sedadel. Přízemí mělo být vyhrazeno pouze dětským návštěvníkům, v 1. patře pak měly být lóže pro dospělé a balkon pro děti s rodiči. Okolo hlediště byla navržena promenáda (promeniór) a další přilehlé místnosti (šatna, pokladna, bufet, toalety), u podla pak propadlo pro orchestr s 16 nástroji. V divadle se měly nacházet také horní a dolní zákulisní prostory: dolní zákulisí by zahrnovalo lóže pro osvětlovače, kancelář, oblékárnu loutek, skladiště loutek, krejčovnu, místnost pro účinkující (zkušebna), truhlárnu a malírnou dekorací. Do horního zákulisí pak naprojektovali skladiště loutek a veškerých dekorací a příruční dílnu.

Scénka z loutkářské výstavy v Plzni 1925 – Loutkové divadlo Sokola – Plzeň V. AmP, osobní fond Skupa Josef 1892–1970, karton 22 – Loutkářský sjezd a výstava v Plzni 1925.

Arch. B. Chvojka: Projekt úpravy části Denisova nábreží v Plzni, rožní dům vpravo (se sochami) jest budoucí Nové městské loutkové divadlo v Plzni. Loutkář, roč. 12, č. 3–4, 15. 11. 1925, s. 48.

Prameny a literatura

Archiv města Plzně (AmP), osobní fond Skupa Josef 1892–1970, karton 22 – Loutkářský sjezd a výstava v Plzni 1925.

Archiv města Plzně (AmP), osobní fond Skupa Josef 1892–1970, karton 48 – Feriální osady v Plzni.

BĚLOHLÁVEK, Miloslav – NOVÝ, Stanislav – ZAHŘÁDKA, Lubor, *Josef Skupa – loutky a Plzeň: almanach vzpomínek na činnost Josefa Skupy v loutkovém divadle Feriálních osad v Plzni, vydaný u příležitosti odhalení jeho pamětní desky v Prokopově ulici v Plzni k nedožitým pětasedmdesátinám v lednu 1967*. Plzeň 1967.

Český deník. 1925, 14. května 1925 [Kultura, věda a školství].

DUBSKÁ, Alice, *Dvě století českého loutkářství. Vývojové proměny českého divadla od poloviny 18. století do roku 1945*. Praha 2004.

GRYM, Pavel, *Klauni v dřevácích*. Praha 1988.

HEIN, B., *Statistický přehled veřejných loutkových divadel v západních Čechách*. In: Loutkář, měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství, roč. 12, č. 3–4, 1925/1926, 15. 11. 1925.

Hlasy o Loutkovém divadle Feriálních osad v Plzni. a) Z Prahy, b) Z venkova.: In: Loutkář, měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství, roč. 12, č. 3–4, 1925/1926, 15. 11. 1925.

KNÍŽÁK, Milan, *Encyklopedie výtvarníků loutkového divadla v Českých zemích a na Slovensku od vystopovatelné minulosti do roku 1950, díl II*. Hradec Králové 2005.

LHOTA, K., *K zastavování Denisova nábreží*. In: Plzeňsko: list pro vlastivědu západních Čech, roč. VIII, č. 1, 1926.

Loutkář, měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství. Roč. 11, 1924/1925 [Zprávy a poznámky / Poznámky].

Loutkář, měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství. Roč. 12, 1925/1926 [Příhody z loutkových divadel].

Loutkáři v Plzni. In: Nová doba, orgán lidu pracujícího, roč. 31, č. 151, 1925, 2. června 1925.

Loutkářský sjezd a výstava v Plzni. In: Večerní České slovo, roč. 119, č. 7, 1925, 1. 6. 1925.

Loutkářský sjezd a výstava v Plzni 1925. Pořad sjezdu. In: Loutkář, měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství, roč. 11, č. 10, 1924/1925, 25. 5. 1925.

MALÍK, Jan, *Národní umělec Josef Skupa*. Praha 1962.

Obrázkový almanach plzeňského Loutkového divadla Feriálních osad, 1904–1929. Plzeň 1929.

Příští sjezd loutkářů v Plzni. In: Národní politika, 10. 7. 1924.

VAŠÍČEK, Pavel, *Plzeňské loutkářství. Historie a současnost*. Plzeň 2000.

VAŠÍČEK, Pavel – FORMANOVÁ, Markéta, *Příběh plzeňského loutkářství*. Plzeň 2012.

WENIG, Frank, *Loutkářské soustředění Masarykova lidovýchovného ústavu (Svazu osvětového) provádí plzeňskou resoluci*. In: Loutkář, měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství, roč. 12, č. 3–4, 1925/1926, 15. 11. 1925.

WENIG, Frank, *Loutky a veřejnost*. In: Loutkář, měsíčník pro studium a povznesení českého loutkářství, roč. 12, č. 1, 1925/1926, 1. 9. 1925; č. 2, 1925/1926, 1. 10. 1925.

WENIG, Frank (ed.), *Plzeňské loutkářství. Almanach vydaný k sjezdu československých loutkářů v Plzni*. Obálku navrhl prof. Josef Skupa. V Plzni 1925.

Z plzeňského loutkového divadla. In: Večerní České slovo, roč. 107, č. 7, 18. 5. 1925.

Puppetry Congress and Exhibition in Pilsen in 1925

The year of 2025 will saw the 100th anniversary of the Puppetry Congress which took place in Pilsen, West Bohemia, from 30 May to 2 June 1925 and which, similarly as that one year before in Prague, was accompanied by a puppetry exhibition that lasted until 21 June 1925. The Puppet Theatre of the Ferial Settlements and the Committee for Organization of 1925 Puppetry Congress and Exhibition in Pilsen, which set up a detailed program for the congress and the exhibition, were the main conveners of the whole Puppetry Congress. Josef Skupa became the principal organizer of the congress in Pilsen. Around 200 congress entry cards were issued and puppeteers came to Pilsen from different parts of the country. The Puppetry Congress participants could enjoy a rich program, which took place in various localities in Pilsen, namely the Puppet Theatre of the Ferial Settlements, which has then its seat in the Craftsmen's Hall, the 2nd grammar school on Masaryk Square in Pilsen, the exhibition hall of the festively decorated school building in Doudlevec, the hall of the Business Academy in Pilsen, and the Puppet Theatre of Sokol Skvrňany.

A representative puppetry exhibition was also set up during the Puppetry Congress to inform about the folk puppeteers, about the puppet theatre at schools and about the public puppet theatres of Pilsen, and to show the visitors the puppets of the folk puppeteers, historical puppets, manuscripts, posters, and the works of the nursery, town and secondary schools of Pilsen and of the theatres of Sokol and Workers' Gymnastic Club. Installed in the exhibition hall of Business Academy on Peták Square in Pilsen, the Puppetry Exhibition was opened on the second congress day of 31 May 1925 and lasted until 21 June 1925.

The exhibition attracted considerable attention and was visited by almost 10,000 visitors in the period of less than one month.

A comprehensive resolution was adopted at the Pilsen Puppetry Congress in the evening of 31 May 1925 to become the main subject of the meeting of the Puppetry Workshop of the Masaryk Institute of Folk Education held on 16 October 1925, where it was read through and discussed.

At the end of the Pilsen congress, due to the great interest of the people of Pilsen in puppet theatre, the city leadership began to consider constructing a separate building for the puppet theatre. The new building of the Municipal Puppet Theatre in Pilsen was planned to be constructed on Denis Embankment and the project was drawn up by arch. Ing. Bohumil Chvojka working together with Josef Skupa. The building project containing a theatre hall, however, was never accomplished.

The City of Pilsen and the Puppet Theatre of the Ferial Settlements celebrated a great triumph with the Puppetry Congress and all puppet theatres in Pilsen received a huge recognition.

Sborník Západočeského muzea v Plzni – Historie XXV

Sborník Západočeského muzea v Plzni – historie XXV

© Západočeské muzeum v Plzni, p. o.

Odpovědný redaktor: Luděk Krčmář

Výkonný redaktor: Jiří Fák

Redakční rada ve složení: Vilém Knoll, Jan Lehner, Jindřich Mleziva

Návrh obálky: Petr Fák

Fotografie na obálce: Fotografie Loutky Karla Nováka. Archiv města Plzně, osobní fond Skupa Josef 1892–1970, karton 48 – Feriální osady v Plzni, snímky.

Překlady resumé do anglického jazyka: Vladimír Kraus

Sazba: Petr Fák

Tisk: Tiskárna Král, Plzeň

Vydalo Západočeské muzeum v Plzni v roce 2025

Náklad 300 výtisků

1. vydání

ISBN: 978-80-7247-230-7

ISSN: 0860-3597

Za obsah a kvalitu grafických předloh odpovídají autoři